

DE MELKVEEHOUDE RIJ SOJAVRIJ:

Courage

TOEKOMSTMUZIEK?!

DE MELKVEEHOUDERIJ IN 2020: EEN TOEKOMSTBEELD

HET IS 2020. HET NEDERLANDSE MELKVEEBEDRIJF HEEFT GEMIDDELD ONGEVEER 150 MELK-KOEIEN. HET VOER VOOR DE KOEIEN WORDT ZOVEEL MOGELIJK OP HET EIGEN BEDRIJF GETEELD; GRAS, MAAR OOK EIWITRIJKE PRODUCTEN/ KRACHTVOERVERVANGERS ALS ERWTEN EN BONEN. MAAR HELAAS IS HET EIGEN BEDRIJF NIET GROOT GENOEG OM GEHEEL ZELFVOOR-ZIENEND TE ZIJN. ER WORDT OOK KRACHTVOER AANGEKOCHT. DIT KRACHTVOER BEVAT EEN GROTE HOEVEELHEID VERSCHILLENDE GRONDSTOFFEN, MAAR SOJA ZIT ER NIET IN. DE VEE-VOEDERINDUSTRIE KOOPT HAAR PRODUCTEN ZOVEEL MOGELIJK 'REGIONAAL' IN, D.W.Z. IN WEST- EN OOST-EUROPA. HOE ZIJN WE HIER GEKOMEN?

DE HUIDIGE MELKVEEHOUDERIJ

Op dit moment bevat krachtvoer voor melkvee ook altijd een deel sojaproducten. Het totale gebruik door de melkveehouderij in Nederland ligt rond de 300.000 ton per jaar, waarvan het grootste deel sojaschroot. Sojaschroot is een bijproduct van de productie van soja-olie. Het is vanwege een hoog eiwitgehalte en een goede aminozuursamenstelling heel geschikt als veevoer. Dit van oorsprong restproduct van de sojaolie-industrie, wordt als veevoer door de veehouderij tot waarde gebracht. Daarin is de veehouderij zo

succesvol – mede door de gunstige voederwaarde van sojaschroot – dat de vraag naar en daarmee de prijs van sojaschroot sterk is gestegen. Soja-olie vormt nog slechts de helft van de waarde van soja en het sojaschroot dus de andere helft. Daarmee werd sojaschroot van restproduct één van de hoofdproducten waarvoor soja wordt geteeld. Maatschappelijke weerstanden tegen de teelt van soja bij organisaties als Greenpeace en Milieudefensie worden dan ook rechtstreeks op het bordje van de veehouderij gelegd. Maar naast

de gebruikers van de sojaschroot hebben ook de gebruikers van de sojaolie eenzelfde belang en aandeel in de sojateelt. Omdat de olie en de schroot gezamenlijk worden geproduceerd, houdt de problematiek met beide producten verband. De maatschappelijke weerstand tegen de teelt van soja kent twee punten die deels met elkaar samenhangen. Er is weerstand tegen het gebruik van soja in het algemeen, vanwege de relatie met de kap van het regenwoud en tegen het gebruik van GGO-soja (genetisch gemodificeerde soja) in het bijzonder, vanwege zorgen om milieubelasting, voedselveiligheid en biodiversiteit. De relatie tussen sojateelt en de kap van het regenwoud is niet zo eenvoudig. Een combinatie van culturele, demografische, economische, technologische, politieke en institutionele factoren spelen hierbij een rol. Regenwoud wordt inderdaad gekapt voor agrarisch gebruik, maar dat wordt gestimuleerd en mogelijk gemaakt door Braziliaanse nationale infrastructuurprogramma's die het enorme

potentieel aan landbouwgrond in de Amazone toegankelijk maken. Ook andere producten, zoals palmpitschroot en cassave dragen bij aan de ontbossing, maar de publieke beeldvorming richt zich met name op soja. De maatschappelijke discussie wordt in belangrijke mate gevoed door organisaties als Milieudefensie en Greenpeace. Die laatste kwam met het volgende statement:

“Wij willen goedkoop vlees, dus de vleesproducent wil goedkope soja. (...) Boerenbedrijven trekken diep de Amazone in, geholpen door multinationals als het Amerikaanse Cargill. Illegaal, met valse beloftes of geweld nemen ze grond af van indianen en kleine boerenfamilies. Corrupte ambtenaren kijken de andere kant op, terwijl slaven het land bouwrijp maken.”

Deze informatie heeft geleid tot een negatieve publieke beeldvorming over de Nederlandse veehouderij, die de vraag oproept of de sector

zonder soja beter af zou zijn? De Nederlandse melkveehouderij heeft altijd een goed imago gehad. Dit imago koestert de sector; het is een 'unique selling point'. Reden om serieus aan de slag te gaan met 'duurzame soja'. Duurzame soja moet voldoen aan bepaalde randvoorwaarden. In 2006 maakte Campina afspraken dat voor hun zuivelproductie meer gebruik zou worden gemaakt van deze duurzame soja. Dit is een belangrijke eerste stap, maar het gaat sommigen niet ver genoeg.

2010: TIJD VOOR VERANDERING

De komende jaren liggen er zeker marktkansen voor een melkveehouderij zonder soja, mogelijk als onderdeel van een breder duurzaamheidsconcept, met daarin o.a. ook garanties dat de melkoeien 's zomers weiden. Een rundveerantsoen zonder soja is in praktijk prima technisch realiseerbaar. De meerkosten die dit met zich meebrengt, zo'n halve cent per kg melk, kan door de zuivelindustrie als meerprijs aan de 'sojavrije melkveehouders' worden uitgekeerd. Naar verwachting zal dit geen problemen opleveren voor de afzet van zuivel binnen Nederland. Als de voordelen van een sojavrije sector actief naar de consument worden gecommuniceerd, in samenspraak met milieugroeperingen, verwachten we dat er zeker een markt voor deze zuivel 'met duurzaamheidsconcept' is. Het verdient aanbeveling na te gaan of we deze verwachting kunnen staven, bijvoorbeeld met peilingen.

Maar geeft dit geen verslechtering van de internationale concurrentiepositie? De Duitse consument, die vrij veel Nederlandse kaas afneemt, blijkt ook waarde te hechten aan duurzaamheid. Dit blijkt o.a. uit het succesvolle merk 'Landliebe'; een voor-
aanstaand Duits merk voor zuivelproducten met aandacht voor authenticiteit en duurzaamheid. De Duitse consument zal deze extra duurzaamheidsstap dan ook waarderen, zo verwachten we, waardoor de afzet van Nederlandse zuivel naar Duitsland zal blijven bestaan.

Een eerste eenvoudige stap om het gebruik van soja in de melkveehouderij terug te dringen, is door het hoogwaardige eiwit in soja bestendig te maken. De soja wordt dan dus niet meer gebruikt als bron voor onbestendig eiwit, maar als bron voor bestendig eiwit. Andere goedkopere alternatieve N-bronnen kunnen vervolgens aan het voer worden toegevoegd als onbestendige eiwitbron.

ALTERNATIEVEN VOOR SOJA

Als slechts een klein deel van de melkveehouderij (stel: 10%) sojavrij wil worden, is dit eenvoudig te realiseren, omdat het om een beperkte groep melkveehouders gaat. De 10% minder sojaschroot kan grotendeels worden vervangen door kool- en raapzaad. Deze producten vormen een goed alternatief en kunnen in West-Europa worden geproduceerd. Daarbij veroorzaken deze voergrondstoffen per kg product een lagere milieubelasting dan sojaschroot. Maar per per kg eiwit is de milieubelasting van deze voergrondstoffen wel hoger. Daarbij is er specifieke aandacht nodig voor het risico op glucosinolaten (een AntiNutritionele Factor die voeropname, groei en vruchtbaarheid van de dieren kan remmen). Dit probleem kan worden aangepakt door processing van het voer.

Een verdere vervanging van sojaschroot door andere voedermiddelen is minder eenvoudig. Dit vergt een totaalplan voor de gehele sector met een pakket van diverse maatregelen en vervangingsopties, zowel technische aanpassingen als beleidsaanpassingen. Alle ketenpartijen, van voerfabrikant tot supermarkt, de overheid en maatschappelijke organisaties, zullen hier gezamenlijk aan moeten werken.

Figuur 1. Producten die sojaproducten kunnen vervangen in de melkveehouderij in 2020.

■ **De veevoerindustrie:** de veevoerindustrie zal meer 'veevoer op maat' moeten leveren. Vanuit het verleden wordt veelal krachtvoer geleverd met 90, 120 of 180 DVE. Met name het krachtvoer met 180 DVE bevat soja. Door als veevoerindustrie af te stappen van deze indeling en bijvoorbeeld ook krachtvoer met 160 DVE te leveren, zal het eenvoudiger zijn veevoer zonder soja te maken. Voor de melkveehouder vormt deze wijziging in DVE-gehalten van het voer geen enkel probleem. De veevoerindustrie zal zich meer moeten oriënteren op de Europese grondstoffenmarkt. In West-Europa, maar met name ook in Oost-Europa ligt ruim potentieel voor de productie van lupinen, erwten en bonen (peulvruchten).

■ **De individuele melkveehouder:** Als de economisch goedkoopste optie (soja) vervalt, zal het krachtvoer iets duurder worden. Dit zal moeten worden gecompenseerd door een hogere melkprijs. De marges in de melkveehouderij zijn de laatste tijd sterk onder druk komen te staan. Dit werkt nog nauwkeuriger voeren in de hand, om zo kosten te besparen. Gezamenlijk met meer aandacht voor het graslandmanagement (resultierend in beter ruwvoer) verwachten we dat het mogelijk is om gemiddeld met 10% minder krachtvoer eenzelfde productie te realiseren. De variatie die altijd al heeft bestaan tussen melkveehouders t.a.v. het krachtvoergebruik zal hierdoor afnemen.

De teelt van erwten, lupinen en bonen op enigszins extensieve melkveebedrijven of op nabijgelegen akkerbouwbedrijven kan worden gestimuleerd. Het aantal maïspcelen zal hierdoor afnemen en plaats maken voor

peulvruchten. Door deze teelt van eigen krachtvoer, kan de aankoop van krachtvoer verder worden teruggebracht. Figuur 1 geeft aan welk deel van de soja in 2020 vervangen zou kunnen worden door de verschillende alternatieven: 10% is efficiëntiewinst, 50% wordt vervangen door peulvruchten, deels op het eigen bedrijf, deels elders in Europa.

■ **De supermarkten:** Als goede resultaten worden geboekt met 'sojavrije' zuivelproducten en de weerstand vanuit de samenleving c.q. maatschappelijke organisaties tegen het gebruik van soja aanhoudt, kan dat reden zijn voor enkele supermarktketens om het Nederlandse zuivelassortiment (en mogelijk ook het vleesassortiment) geheel 'sojavrij' te maken. De afzetzekerheid wordt hiermee aanzienlijk vergroot.

■ **De overheid:** De overheid kan een rol spelen bij de financiering van onderzoek naar de veredeling en teelt van lupinen, erwten en bonen. Nieuwe veredelings technieken kunnen al binnen enkele jaren voor klinkende resultaten zorgen. De ervaring die de biologische landbouw hier al mee heeft opgedaan kan hierbij goed worden gebruikt. Tenslotte kan Nederland binnen het GLB pleiten voor een specifieke inkomensondersteuning voor boeren die dergelijke eiwitrijke gewassen telen. Daarnaast zal de overheid haar lobby voor het (opnieuw) toestaan van diermeel in varkens- en pluimveevoer moeten intensiveren. In 2000 verbood de EU alle gebruik van diermeel in veevoeder. Maatschappelijke bezorgdheid en problemen met controle en tracering vormen momenteel een belemmering om diermeel weer toe te laten als veevoer. In voer voor herkauwers zal diermeel naar verwachting verboden blijven, maar voor de varkens- en pluimveehouders is dit een essentiële stap om ook deze sectoren 'sojavrij' te krijgen.

De productie van biobrandstoffen lijkt een potentieel enorm grote bron voor eiwitrijke producten. Dit kan in praktijk echter anders uitpakken: als bijvoorbeeld de subsidie op biobrandstof weer wordt afgeschaft, zal de productie snel teruglopen. Momenteel is de kwaliteit van het restproduct te wisselend om als goede constante basis voor veevoer te dienen.

TOT SLOT

De Nederlandse melkveehouderij kan positief inspelen op de maatschappelijke aandacht voor de gevolgen van de sojaproductie voor het Amazonegebied. De Nederlandse consument zal dit waarderen en we verwachten dat de consument bereid zal zijn iets meer te betalen voor 'sojavrije' zuivel. Milieugroeperingen zullen ook in de toekomst internationaal zeer actief blijven richting melkveehouders die nog soja voeren, hun verwerkers en de supermarkten. Dit biedt marktperspectieven voor de Nederlandse sojavrije melkveehouder en daardoor mogelijkheden voor verdere verduurzaming van deze sector.

CLM Onderzoek en Advies BV

Auteurs :

- Carin Rougoor
- Frits van der Schans

Courage is een initiatief van LTO en NZO en heeft een alliantie met InnovatieNetwerk

Bezoek: Louis Braillelaan 80, 2719 EK Zoetermeer, tel. 079-343 03 52
Post: Postbus 165, 2700 AD Zoetermeer
E-mail: info@courage2025.nl
Internet: www.courage2025.nl